

บทที่ 3

ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึง ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีการบริโภค และทฤษฎีการออม ดังนี้

3.1 ทฤษฎีการบริโภค

ปัจจุบันจะพบว่า มีหลายแนวคิดที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภค ก่อนทศวรรษที่ 1930 นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกสนใจความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับอัตราดอกเบี้ย มี John Maynard Keynes เป็นคนแรกที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ แนวคิดของ Keynes ได้รับการขยายความโดยนักเศรษฐศาสตร์รุ่นต่อๆ มา และมีชื่อว่า สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (absolute income hypothesis) (ประพันธ์ เสวตน์นันทน์, 2540) และนอกจากสมมติฐานรายได้สมบูรณ์แล้ว ยังมีทฤษฎีการบริโภคทฤษฎีอื่นที่ได้รับความนิยมเช่นกัน เช่น สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (relative income hypothesis) สมมติฐานรายได้ถาวร (permanent income hypothesis) สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (life cycle hypothesis) ซึ่งจะกล่าวในลำดับต่อไป

3.1.1 สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (Absolute income hypothesis)

สมมติฐานรายได้สมบูรณ์มีแนวคิดหลัก คือ ใช้จ่ายจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการบริโภคของภาคเอกชน ซึ่งผู้ที่ริเริ่มแนวคิดนี้คือ John Maynard Keynes และมีสมมติฐาน (ชลัษพร อมรวัฒนา, 2539) ดังนี้

1. การบริโภคส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับระดับรายได้
2. เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นน้อยกว่าระดับรายได้ที่เพิ่ม นั่นคือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (marginal propensity to consume : MPC) มีค่ามากกว่าศูนย์แต่น้อยกว่าหนึ่ง
3. ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (average propensity to consume : APC) จะลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

จากสมมติฐานดังกล่าวเขียนเป็นฟังก์ชันการบริโภค (ริตนา สายคณิต, 2537) ได้ดังนี้

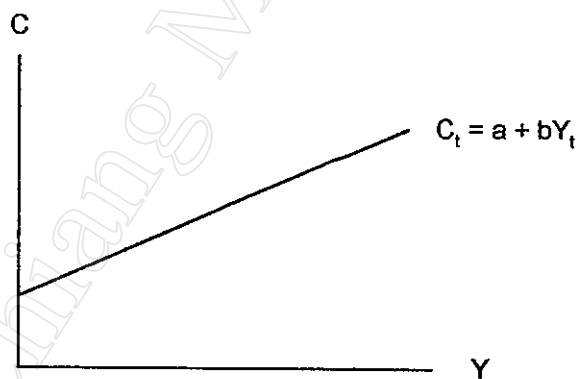
$$C_t = a + bY_t \quad ; \quad 0 < b < 1 \quad (3.1)$$

$$APC = \frac{C_t}{Y_t} = \frac{a}{Y_t} + b \quad (3.2)$$

$$MPC = \frac{\Delta C_t}{\Delta Y_t} = b \quad (3.3)$$

โดยที่ C_t = การบริโภคในเวลาที t
 Y_t = รายได้ประชาชาติที่หักภาษีแล้วในเวลาที t

แสดงให้เห็นว่า การบริโภคกับรายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนกันนั่นคือ $APC > MPC$ แม้ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคลดลงแต่ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะยังคงมากกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคเสมอ ดังภาพ 3.1

ภาพที่ 3.1 สมมติฐานรายได้สมบูรณ์และฟังก์ชันการบริโภค

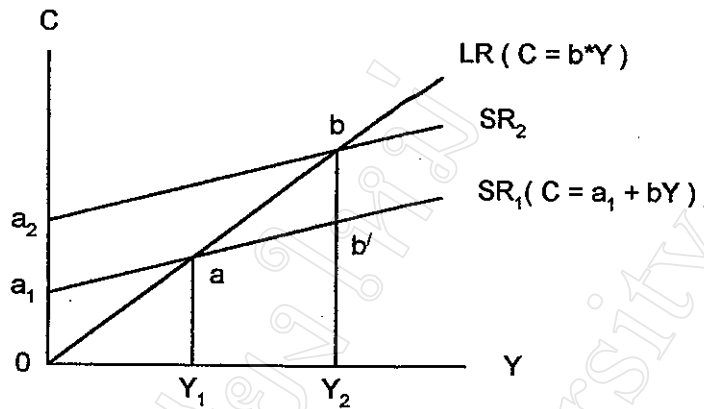
จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการบริโภค (C) จะขึ้นอยู่กับส่วนที่ไม่สัมพันธ์กับรายได้ (a) และส่วนที่เป็นรายได้ (Y) เส้นลาดเอียงจากซ้ายไปขวา มีค่าความชันของเส้นเท่ากับ b เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคจะเพิ่มขึ้น และ ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะลดลง โดยผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่มากกว่ารายได้ ทำให้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคสูง ในขณะที่ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ ทำให้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำ

นอกจากนี้สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ยังได้รับความสนใจจากนักเศรษฐศาสตร์ในสมัยนั้น ด้วยเหตุผล 2 ประการ (ชลัษเฐียร อมรวิวัฒนา, 2539) คือ

1. ทำให้ทราบถึงขนาดของการลงทุน การจัดซื้อของรัฐบาล และรายรับจากภาษี ณ ระดับที่มีการจ้างงานเต็มที่ ได้ จากความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้
2. ในการทดสอบจากการสังเกต ทดลอง และศึกษาแบบประมาณในทางตัดขวาง (cross-sectional data) ผลการศึกษาเกือบทั้งหมดพบว่าการบริโภคมีความสัมพันธ์กับรายได้ตามสมมติฐานของ Keynes

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สมมติฐานของ Keynes ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากฟังก์ชันการบริโภคของ Keynes ไม่สามารถใช้พยากรณ์พฤติกรรมการบริโภคของภาคเอกชนได้ ผลการพยากรณ์ไม่ตรงกับความเป็นจริงในสมัยนั้น สาเหตุก็คือ นักเศรษฐศาสตร์คิดว่าเมื่อสงครามสิ้นสุดลง การใช้จ่ายของรัฐบาลก็จะลดลง ทำให้เศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะตกต่ำและการบริโภคของครัวเรือนจะอยู่ในระดับต่ำ แต่ในความเป็นจริงแล้วระดับการบริโภคของผู้บริโภคกลับเพิ่มขึ้นมาก เพราะในช่วงที่เกิดสงคราม ผู้บริโภคมียาได้เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล และผู้บริโภคได้เก็บรายได้เหล่านี้ไว้ในรูปของทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ เมื่อสงครามสิ้นสุดลงจึงนำมาใช้ในการบริโภค จากเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ทรัพย์สินก็มีความสัมพันธ์ต่อระดับการบริโภค เช่นเดียวกับรายได้

ขณะเดียวกัน ในปี ค.ศ.1946 Simon Kuznets ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ของสหรัฐอเมริกาโดยใช้ช่วงเวลาที่ยาวกว่าการศึกษาของ Keynes ผลการศึกษาพบว่าฟังก์ชันการบริโภคมีลักษณะเป็นเส้นตรงที่ออกจากจุดกำเนิดคือ $C = b \cdot Y$ แตกต่างจากเส้นการบริโภคตามสมมติฐานของ Keynes โดยค่า b นี้มีค่าประมาณ 0.9 มากกว่าค่า b ของ Keynes ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 และ 0.8 แสดงถึงเส้นการบริโภคที่ชันมากกว่าและปฏิเสธสมมติฐานของ Keynes ที่ว่า $APC > MPC$ โดย Kuznets พบว่า การบริโภคกับระดับรายได้มีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกัน นั่นคือ $APC = MPC (= b)$ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับการศึกษาของ Kuznets นักเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynes จึงได้อธิบายว่าเส้นการบริโภคตามแนวคิดของ Kuznets เป็นเส้นการบริโภคระยะยาว ส่วนเส้นการบริโภคตามแนวคิดของ Keynes เป็นเส้นการบริโภคในระยะสั้นซึ่งในระยะยาวแล้วเส้นจะเลื่อนสูงขึ้นจนกลายเป็นฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ซึ่งแสดงให้เห็นดังภาพ 3.2 (รัตนา สายคณิต, 2537)

ภาพที่ 3.2 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว

จากรูป กำหนดให้การบริโภคเดิมอยู่ที่จุด a บนเส้นการบริโภคระยะสั้น SR_1 และในระยะยาวเส้นการบริโภคเลื่อนสูงขึ้นไปเป็น SR_2 ทำให้เมื่อรายได้เพิ่มจาก Y_1 เป็น Y_2 การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นไปอยู่ที่จุด b แต่จะเพิ่มไปอยู่ที่จุด b' แทน ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจึงไม่ลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นและ $APC = MPC$ นั่นคือในระยะยาวแล้วการบริโภคจะอยู่บนเส้นการบริโภคระยะยาว ส่วนสาเหตุที่ทำให้เส้นการบริโภคในระยะสั้นเลื่อนสูงขึ้นนี้มีหลายสาเหตุด้วยกัน (ประพันธ์ เสวตนันท์, 2540) เช่น

1. เมื่อผู้บริโภคมีความร่ำรวยมากขึ้นจะทำให้มีการใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมในทุกระดับรายได้ ทำให้เส้นการบริโภคระยะสั้นเลื่อนสูงขึ้น
2. ในระยะยาวมีการอพยพของประชาชนจากชนบทเข้าสู่ตัวเมืองเพิ่มมากขึ้น และเนื่องจากค่าครองชีพในเมืองสูงกว่าชนบท ทำให้รายจ่ายในการบริโภคสูงขึ้น
3. ในระยะยาวมีการพัฒนาทางด้านการผลิตและการตลาด ทำให้มีสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น และผู้บริโภคถูกกระตุ้นให้บริโภคมากขึ้น
4. ในระยะยาวสัดส่วนของผู้สูงอายุมีมากขึ้น ทำให้ระดับการบริโภคสูงขึ้น

3.1.2 สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative income hypothesis)

ในปี ค.ศ.1949 Jame S. Duesenberry ได้พัฒนาสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่ 2 ประการ (Peterson, 1974) คือ

1. การบริโภคของผู้บริโภคจะขึ้นอยู่กับการเลียนแบบครัวเรือนอื่นๆ
2. การบริโภคมีความสัมพันธ์กับรายได้ในปัจจุบันและรายได้สูงสุดที่เคยได้รับ

ฟังก์ชันการบริโภคของสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบจะมีพื้นฐานมาจากฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ส่วนฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นเป็นเพียงการวัฏจักรการเคลื่อนไหว (cyclical movements) ของรายได้ (Edgmand, 1983) โดยเส้นการบริโภคในระยะสั้นจะตัดกับแกนตั้งและลาดเอียงจากซ้ายไปขวา มีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนระหว่างรายได้กับการบริโภคคือ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคลดลง แต่จะยังมีค่ามากกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค ส่วนในระยะยาวเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะคงที่ถ้าระดับของการกระจายรายได้ไม่เปลี่ยน (Peterson, 1974) เส้นการบริโภคจะออกจากจุดกำเนิด มีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกับรายได้ นอกจากนี้ Duesenberry ยังมีความเห็นว่า สัดส่วนของการออมต่อรายได้ (average propensity to save : APS) ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในงวดปัจจุบันเปรียบเทียบกับระดับรายได้สูงสุดที่เคยได้รับมา (Y_0^p) สามารถเขียนเป็นสมการ (รัตนสาขคณิต, 2537) ได้ดังนี้

$$APS = \frac{S}{Y} = a_0 + a_1 \frac{Y}{Y_0^p} \quad (3.4)$$

และจาก $APC + APS = 1$ (3.5)

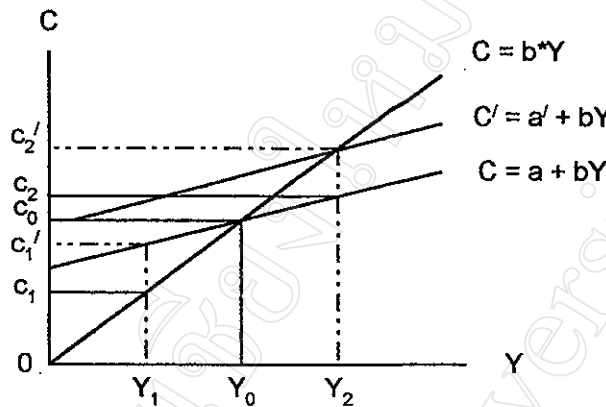
ดังนั้น $APC = \frac{C}{Y} = (1 - a_0) - a_1 \frac{Y}{Y_0^p}$ (3.6)

$$C = (1 - a_0)Y - a_1 \frac{Y^2}{Y_0^p} \quad (3.7)$$

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y} = (1 - a_0) - 2a_1 \frac{Y}{Y_0^p} \quad (3.8)$$

โดยที่	C	=	การบริโภค
	S	=	การออม
	Y	=	รายได้รายได้ประชาชาติที่หักภาษีแล้ว
	Y_0^p	=	รายได้ประชาชาติสูงสุดในอดีต

ซึ่งจากแนวคิดของ Duesenberry นี้สามารถอธิบายพฤติกรรมการบริโภคได้ดังภาพ 3.3 (ชลัษเฐียร อมรวัฒนา, 2539)

ภาพที่ 3.3 สมมติฐานรายได้โดยเปรียบเทียบและฟังก์ชันการบริโภค

จากรูปกำหนดให้เดิมผู้บริโภคมีรายได้เท่ากับ Y_0 การบริโภคอยู่ที่ระดับ C_0 ถ้ารายได้เพิ่มขึ้นเป็น Y_2 การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นไปเป็น C_2 แต่จะเพิ่มขึ้นไปถึงระดับ C_2' เพราะผู้บริโภคพยายามที่จะให้มีระดับการครองชีพที่สูงขึ้น แต่ถ้ารายได้ลดลงมาเป็น Y_1 การบริโภคของผู้บริโภคจะไม่ลดลงมาที่ C_1 แต่จะลดลงมาอยู่แต่เพียง C_1' แทนเพื่อรักษาระดับการครองชีพให้ใกล้เคียงกับระดับเดิมมากที่สุด นั่นคือเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคจะเป็นไปตามเส้นการบริโภคในระยะยาว แต่ถ้ารายได้ลดลง พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคจะเป็นไปตามเส้นการบริโภคระยะสั้น

3.1.3 สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent income hypothesis)

สมมติฐานรายได้ถาวรถูกพัฒนาโดย Milton Friedman ในปี ค.ศ.1957 มีแนวคิดว่าคุณบริโภคจะเลือกระดับการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุดภายใต้รายได้ตลอดชีวิต ฟังก์ชันการบริโภคจะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดชีวิต (ปราณี ทินกร, 2529) คือ

$$C_t = f(PV_t) \quad (3.9)$$

โดยพื้นฐานของสมมติฐาน 3 ประการ (Edgmand, 1983) ดังนี้

1. รายได้ประกอบด้วย รายได้ถาวร (permanent income) และรายได้ชั่วคราว (transitory income) โดยรายได้ถาวรหมายความถึง รายได้ที่ครัวเรือนสามารถใช้บริโภคได้โดยไม่กระทบต่อความมั่งคั่งของครัวเรือน จะขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคตไม่สามารถวัดค่าโดยตรงได้ ซึ่ง Friedman ได้หารรายได้ถาวรจากค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของรายได้ในปัจจุบันและรายได้ในอดีต และให้รายได้ในปัจจุบันมีน้ำหนักมากกว่ารายได้ในอดีต ส่วนรายได้ชั่วคราวนั้นหมายถึง รายได้ที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ อาจมีค่าเป็นบวกหรือมีค่าเป็นลบก็ได้ หากรายได้ที่ได้รับจริงมีค่ามากกว่ารายได้ถาวร รายชั่วคราวจะเป็นบวก และในทางตรงข้ามถ้ารายได้ที่ได้รับจริงมีค่าน้อยกว่ารายได้ถาวร รายชั่วคราวจะเป็นลบ

การบริโภคประกอบด้วย การบริโภคถาวร (permanent consumption) และการบริโภคชั่วคราว (transitory consumption) โดยการบริโภคถาวรจะเป็นการบริโภคที่ขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร ส่วนการบริโภคชั่วคราวเป็นการบริโภคที่ไม่สามารถทราบได้ล่วงหน้า อาจมีค่าเป็นบวกหากการบริโภคจริงมากกว่าการบริโภคชั่วคราว หรือมีค่าเป็นลบหากการบริโภคจริงน้อยกว่าการบริโภคชั่วคราว เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Y = Y_p + Y_t \quad (3.10)$$

$$C = C_p + C_t \quad (3.11)$$

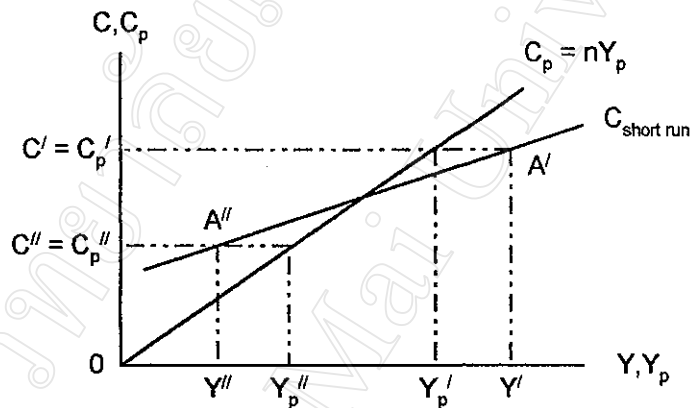
โดยที่	Y	=	รายได้
	Y_p	=	รายได้ถาวร
	Y_t	=	รายได้ชั่วคราว
	C	=	การบริโภค
	C_p	=	การบริโภคถาวร
	C_t	=	การบริโภคชั่วคราว

2. การบริโภคถาวรจะเป็นสัดส่วนคงที่ (n) ต่อรายได้ถาวร โดย n จะขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยรสนิยมของครัวเรือน และปัจจัยอื่นๆ (ชลีย์พร อมรวัฒนา, 2539)

$$C_p = nY_p \quad ; \quad 0 < n < 1 \quad (3.12)$$

3. กำหนดให้ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคถาวรและการบริโภคชั่วคราว รวมถึงการไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว กรณีนี้จะแสดงว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของ Y_t มีค่าเป็นศูนย์ นั่นคือ เมื่อ Y_t มีค่าเป็นบวกครัวเรือนจะนำไปเก็บออมไว้ และเมื่อ Y_t มีค่าเป็นลบครัวเรือนจะนำเงินออกมาใช้

จากพื้นฐานสมมติฐานรายได้ถาวรที่ว่า การบริโภคถาวรเท่ากับสัดส่วนของรายได้ถาวร แสดงว่าฟังก์ชันการบริโภคของ Friedman เป็นฟังก์ชันระยะยาว ส่วนฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้นนั้น สามารถหาได้จากรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว ซึ่งอธิบายโดยภาพ 3.4 (Edgmand, 1983)

ภาพที่ 3.4 สมมติฐานรายได้ถาวรและฟังก์ชันการบริโภค

จากรูป ถ้าครัวเรือนมีรายได้ที่ได้รับจริงมากกว่ารายได้ถาวร นั่นคือ $Y' > Y_p'$ โดยระยะระหว่าง Y' และ Y_p' ก็คือ Y_t' ซึ่งมีค่าเป็นบวกแล้ว การบริโภคจะเท่ากับ การบริโภค ณ ระดับของรายได้ Y_p' นั่นคือ การบริโภคจะอยู่ที่จุด A' ($C' = C_p'$) เพราะการบริโภคของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร ในทางตรงข้ามถ้ารายได้ที่ได้รับมีค่าน้อยกว่ารายได้ถาวร แสดงว่ารายได้ชั่วคราวมีค่าติดลบ ครัวเรือนจะบริโภคที่จุด A'' ($C'' = C_p''$) และเมื่อลากเส้นเชื่อมระหว่างจุด A' และ A'' จะทำให้ได้เส้นการบริโภคระยะสั้นคงรูป ซึ่งในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองครัวเรือนมักจะมีรายได้ที่ได้รับจริงมากกว่ารายได้ถาวรหรือมีรายได้ชั่วคราวเป็นบวก

จากการที่สมมติฐานรายได้ถาวรมีแนวคิดที่ว่า การบริโภคจะขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันและมูลค่าปัจจุบันของรายได้ในอนาคต ดังนั้นสมการการบริโภคของฐานสมมติฐานรายได้ถาวรจะขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันและการบริโภคในเทอมที่ผ่านมา ซึ่งสามารถหาได้จากการกำหนดให้ Y_p

ขึ้นอยู่กับผลรวมของรายได้ที่เคยได้รับในอดีต (ปราณี ทินกร, 2529) ดังนี้

$$(Y_p)_t = \sum_{i=0}^{\infty} \lambda^i Y_{t-i} \quad (3.13)$$

ดังนั้น $C_t = n[Y_t + \lambda Y_{t-1} + \lambda^2 Y_{t-2} + \dots]$ (3.14)

$$C_{t-1} = n[Y_{t-1} + \lambda Y_{t-2} + \lambda^2 Y_{t-3} + \dots] \quad (3.15)$$

จะได้ว่า $C_t - \lambda C_{t-1} = nY_t$ (3.16)

$$C_t = nY_t + \lambda C_{t-1} \quad (3.17)$$

นั่นคือการบริโภคในปัจจุบันขึ้นอยู่กับรายได้และการบริโภคในอดีต อย่างไรก็ตามสมมติฐานรายได้ถาวรนี้ยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ (Shapiro, 1974) คือ

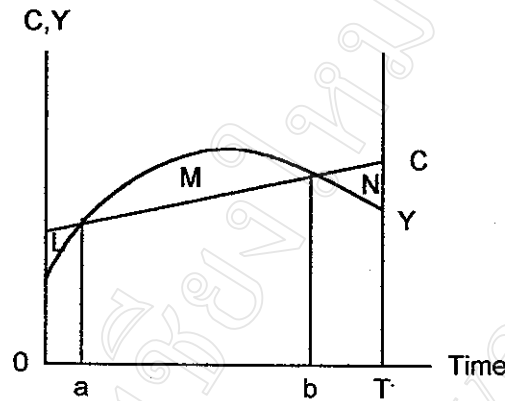
1. การที่ Friedman กำหนดให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคของผู้บริโภคในทุกระดับรายได้มีค่าเท่ากัน ย่อมหมายถึงทุกครัวเรือนในทุกระดับรายได้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมเท่ากันด้วย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้บริโภคจะมีสัดส่วนระหว่างบริโภคและการออมต่างกัน ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนการบริโภคสูงกว่ารายได้ทำให้มีสัดส่วนการออมน้อยกว่ารายได้ นั่นคือมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคมากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูง และมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมน้อยกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูง

2. จากหลักที่ว่า รายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราวไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือก็คือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของการบริโภคจากรายได้ชั่วคราวมีค่าเป็นศูนย์โดยเมื่อ Y_t มีค่าเป็นบวกครัวเรือนจะนำไปเก็บออมไว้ ไม่ตรงกับความเป็นจริงนักเพราะผู้บริโภคอาจนำไปใช้ในการบริโภคก็ได้ไม่จำเป็นต้องนำไปเก็บออม นั่นคือ รายได้ชั่วคราวก็มีความสัมพันธ์กับการบริโภคชั่วคราวด้วย

3.1.4 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life cycle hypothesis)

Albert Ando and Franco Modigliani ได้พัฒนาสมมติฐานวัฏจักรชีวิตขึ้นในปี ค.ศ.1963 โดยมีแนวคิดที่ว่า ผู้บริโภคจะวางแผนการบริโภคและการออมของเขาในช่วงตลอดอายุขัย เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีที่สุดในตลอดช่วงชีวิตอายุขัยมีความสำคัญต่อการบริโภคและการออมของผู้บริโภค (Dornbusch and Fischer, 1987) และข้อจำกัดของสมมติฐานคือ ค่าปัจจุบันของการบริโภคทั้งหมด

จะต้องไม่มากกว่าค่าปัจจุบันของรายได้ทั้งหมด ซึ่งอธิบายได้ดังภาพ 3.5 (ประพันธ์ เสวตน์นันทน์, 2540)

ภาพที่ 3.5 สมมติฐานวัฏจักรชีวิตและฟังก์ชันการบริโภค

จากรูป กำหนดให้ผู้บริโภคมีอายุขัยถึงเวลาที่ T ในช่วงแรกของชีวิต (0 ถึง a) รายได้น้อยกว่าการบริโภค ผู้บริโภคจะกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในการบริโภคเท่ากับพื้นที่ L ต่อมาในช่วงกลางของชีวิต (a ถึง b) รายได้ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้มากกว่าการบริโภค ผู้บริโภคจะนำเงินไปใช้หนี้ที่กู้ยืมมาและเก็บออมเท่ากับพื้นที่ M เพื่อนำไปไว้ใช้ในช่วงปลายชีวิต ซึ่งในช่วงปลายชีวิต (b ถึง T) รายได้ลดลงไม่พอกับการบริโภค ผู้บริโภคจะนำเงินที่เก็บออมไว้มาใช้จ่าย จะเห็นได้ว่าในช่วงแรกและช่วงปลายของชีวิต ผู้บริโภคจะมีค่าความนิยมเชิงเฉลี่ยในการบริโภคน้อยกว่าในช่วงกลางชีวิต เส้นการบริโภคจึงเป็นเส้นการบริโภคระยะสั้น ส่วนเส้นการบริโภคระยะยาวพิจารณาได้จากสมการ (รัตน สายคณิต, 2537) ต่อไปนี้

$$C_t = k(PV_t) \quad ; \quad 0 < k < 1 \quad (3.18)$$

โดยที่ C_t = การบริโภคในเวลา t

PV_t = มูลค่าปัจจุบันในเวลา t ของรายได้ที่จะได้รับตลอดอายุขัย

Ando และ Modigliani มีสมมติฐานของฟังก์ชันการบริโภคว่า การบริโภคในงวดเวลา t จะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบัน (present value) ของรายได้ที่จะได้รับตลอดอายุขัยในงวดเวลา t และรายได้

ที่จะได้รับตลอดอายุขัยจะประกอบด้วย รายได้ที่มาจากการทำงาน (labor income) และรายได้จากสินทรัพย์ (property income) ทำให้เป็นมูลค่าปัจจุบันจะได้

$$PV_0 = \sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} + \sum_{t=0}^T \frac{Y_t^P}{(1+r)^t} \quad (3.19)$$

ถ้ากำหนดให้ในช่วงเวลาที่ 0 มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากการทำงานประกอบด้วย รายได้ในเวลานั้นและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ส่วนมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากสินทรัพย์กำหนดให้มีค่าเท่ากับสินทรัพย์ในเวลา 0 (สมมติให้ตลาดหลักทรัพย์เป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพ) จะได้

$$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} = Y_0^L + \sum_{t=1}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} \quad (3.20)$$

$$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^P}{(1+r)^t} = a_0 \quad (3.21)$$

แทน สมการ (3.20) และสมการ (3.21) ในสมการ (3.19) จะได้

$$PV_0 = Y_0^L + \sum_{t=1}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} + a_0 \quad (3.22)$$

โดยที่ T = อายุขัยของผู้บริโภค

$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t}$ = มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากการทำงานตลอดอายุขัย

$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^P}{(1+r)^t}$ = มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากสินทรัพย์

และกำหนดให้ ค่าเฉลี่ยของรายได้ที่เกิดจากการทำงานในเวลา 0 เท่ากับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในเวลาที่เหลือ และมีค่าเป็นทวิคูณของ Y_0^L นั่นคือ

$$\overline{Y_0^c} = \frac{1}{T-1} \sum_{t=1}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} \quad (3.23)$$

$$\overline{Y_0^c} = \beta Y_0^L \quad (3.24)$$

แทนค่า สมการ (3.23) และสมการ (3.24) ในสมการ (3.22) จะได้

$$PV_0 = Y_0^L + \beta(T-1)Y_0^L + a_0 \quad (3.25)$$

โดยที่ $\overline{Y_0^c}$ = ค่าเฉลี่ยของรายได้ที่เกิดจากการทำงานในเวลาที 0
 $(T-1)$ = เวลาที่เหลือ

นำสมการ (3.25) ที่ได้แทนในสมการ (3.18) จะได้

$$C_0 = k[1 + \beta(T-1)]Y_0^L + ka_0 \quad (3.26)$$

$$APC = \frac{C_0}{Y_0} = k[1 + \beta(T-1)] \frac{Y_0^L}{Y_0} + \frac{ka_0}{Y_0} \quad (3.27)$$

สมการบริโภคที่ได้นี้เป็นสมการการบริโภคระยะยาว เพราะเมื่อกำหนดให้มูลค่าของสินทรัพย์คงที่ การบริโภคจึงมีความสัมพันธ์กับรายได้ที่เกิดจากการทำงานเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ในระยะยาว เส้นการบริโภคระยะสั้นจะเลื่อนสูงขึ้นเพราะมูลค่าของสินทรัพย์เพิ่มขึ้น ทำให้สัดส่วนสินทรัพย์ในรายได้ประชาชาติสุทธิมีค่าคงที่

อย่างไรก็ตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิตมีจุดอ่อนสำคัญที่ว่า ผู้บริโภคจะต้องทราบอายุขัยของตนเองและสามารถคาดคะเนรายได้ได้อย่างถูกต้อง

3.2 ทฤษฎีการออม

3.2.1 สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (Absolute income hypothesis)

จากสมการการบริโภคในสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ สามารถหาสมการการออมได้ (พิพัฒน์ นวเธียร) ดังนี้

$$\text{จาก} \quad C_t = a + bY_t \quad ; \quad 0 < b < 1$$

$$\text{และจาก} \quad Y_t = C + S \quad (3.28)$$

$$\text{จะได้} \quad S_t = -a + (1-b)Y_t \quad (3.29)$$

$$\text{APS} = \frac{S_t}{Y_t} = \frac{-a}{Y_t} + (1-b) \quad (3.30)$$

นั่นคือ การออม (S) ขึ้นอยู่กับรายได้ที่หักภาษีแล้ว มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (marginal propensity to save : MPS) เท่ากับ (1-b) และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (average propensity to save) คือ APS ซึ่งเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะเพิ่มขึ้น โดยที่ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะน้อยกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม

3.2.2 สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative income hypothesis)

จากค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมในสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบที่ว่า

$$\text{APS} = \frac{S}{Y} = a_0 + a_1 \frac{Y}{Y_0^p}$$

แสดงให้เห็นว่า รายได้ในปัจจุบันและรายได้สูงสุดในอดีตมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการออม โดยที่ถ้ารายได้ปัจจุบันมากกว่ารายได้สูงสุดในอดีต ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะมีค่าสูง (พรเพ็ญ ภู่วิทยพันธุ์, 2540)

3.2.3 สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent income Hypothesis)

จากการที่การบริโภคมีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวรทำให้กำหนดสมการการออมตามทฤษฎีได้ (พรเพ็ญ ภูวิทย์พันธ์, 2540) ดังนี้

$$S_t = a_0 + a_1 Y_p + a_2 Y_t \quad (3.31)$$

นั่นคือ การออมขึ้นอยู่กับระดับการออมเมื่อไม่มีรายได้ รายได้ถาวร และรายได้ชั่วคราว

3.2.4 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life cycle hypothesis)

การออมตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิตจะขึ้นอยู่กับอายุขัยของผู้บริโภค นั่นคือ ผู้บริโภคจะออมในช่วงกลางของชีวิต ดังที่ได้อธิบายไว้ในทฤษฎีการบริโภค